

Paper over burgerschap

DaVinci Academie
januari 2022

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Inleiding	3
Hoofdstuk 1 Plan van aanpak	4
Hoe kan DaVinci helpen?	4
Hoofdstuk 2 Burgerschap en DaVinci	6
Onze missie	6
Binnenkern, buitenkern en vrije ruimte ertussenin	6
Kennis, attitude en vaardigheden	8
Kennis	8
Attitude	10
Vaardigheden	10
De visie van Liesbet de Waal - van Oosten, oprichter van DaVinci	12
Hoofdstuk 3 Burgerschap en de wet en inspectie	17
De wet	17
De kerndoelen	19
Curriculum.nu	19
Bouwstenen (uitwerking in kennis en vaardigheden)	21
De inspectie	24
Bijlage 1 Bronnen en verder lezen	26

Inleiding

Burgerschap is een breed begrip en het is jarenlang niet helemaal duidelijk geweest wat er nou allemaal onder viel en hoe je dit als school aan moest pakken. Sinds medio 2021 is er een nieuwe wet die beoogt de bestaande burgerschapsopdracht te verduidelijken voor het hele funderend onderwijs. Veel scholen hebben al een visie op hun burgerschapsonderwijs en verzorgen een mooi aanbod. De voormalige bepaling kon te vrijblijvend worden geïnterpreteerd, terwijl dat niet met de burgerschapsopdracht is beoogd. Deze wet maakt de burgerschapsopdracht meer verplichtend en duidelijker.

In deze paper lees je een samenvatting van wat er onlangs over burgerschap is geschreven door de overheid en hoe je dit goed in je school neerzet. Daarin verduidelijken we de wettelijke opdracht die je hebt als school en waar je al aan deze opdracht voldoet door met DaVinci te werken. Ook lichten we toe welke keuzes je als school nog te maken hebt en hoe je aan ouders, inspectie en anderen duidelijk maakt hoe burgerschap in jullie schoolcultuur is ingebed.

In hoofdstuk 1 staat een concreet plan van aanpak in je team om burgerschap tot een breed gedragen en goed voorgeleefd onderdeel te maken van jullie schoolcultuur. Dit plan kun je invullen met de informatie uit hoofdstuk 2 en 3.

In hoofdstuk 2 kun je lezen wat de visie van DaVinci is op burgerschap en wat de doorlopende lijn is van groep 1 t/m 8. Ook lees je hier hoe je door te werken met DaVinci's methodes al voldoet aan welke onderdelen van burgerschap.

In hoofdstuk 3 beschrijven we de wet, de kerndoelen, het curriculum.nu en wat de inspectie doet. Daarin maken we steeds de koppeling naar de methodes van DaVinci.

We wensen je veel plezier en inspiratie met burgerschap en als je vragen of hulp nodig hebt, mag je ons altijd bellen of mailen.

Team DaVinci

Hoofdstuk 1 Plan van aanpak

Als school heb je de opdracht om een visie te schrijven over burgerschap en deze te koppelen aan het schoolbeleid. Het is verstandig hiervoor een werkgroep te maken, bijvoorbeeld bestaande uit van elke bouw een leerkracht en de IB'er en directeur.

Deze werkgroep maakt een plan van aanpak om te komen tot:

- een heldere visie op burgerschap ontwikkelen en inzichtelijk maken hoe deze samenhangt met het schoolbeleid;
- het formuleren van heldere burgerschapsdoelen;
- een leerplan met concreet uitgewerkte leerdoelen waarin kennis, houding en vaardigheden worden uitgedrukt. Hierin wordt duidelijk wanneer je de kinderen op welke momenten in hun schoolperiode deze competenties wil bijbrengen. Op basis hiervan wordt het onderwijsaanbod vormgegeven;
- een beschrijving van hoe je opbrengsten van burgerschapsonderwijs volgt en leerresultaten in kaart brengt en waar nodig de aanpak aanpast.
- een verantwoording in het schoolplan en in de schoolgids.

Wat moet er in het schoolplan en in de schoolgids?

In het schoolplan zijn de volgende zaken opgenomen;

- Een uitwerking van de burgerschapsopdracht in de beschrijving van het onderwijskundig beleid. Met daarin ook hoe de school zorg draagt voor een cultuur en oefenplaats waarin de basiswaarden centraal staan. Dit beleid is doelgericht en samenhangend zijn. Het is duidelijk hoe dit gemonitord wordt. Er is vastgelegd hoe leraren ondersteund en gefaciliteerd worden.
- In schoolgids worden bij de doelen van het onderwijs de doelen op het terrein van burgerschapsvorming meegenomen en de resultaten die worden nagestreefd. Ook hier worden uitkomsten uit de monitoring, en de genomen maatregelen daarop, vermeld.

Hoe kan DaVinci helpen?

DaVinci kan je op verschillende manieren helpen. Ten eerste mag je alles kopiëren uit dit stuk waarvan je denkt dat het bij je past.

Ook kunnen we een burgerschapstraject maken met de werkgroep en/of het team om bewustwording rond het thema burgerschap te creëren en samen te zorgen dat bovenstaande punten worden gerealiseerd op jullie school.

Zo'n traject bestaat bijvoorbeeld uit:

- Intake met de kerngroep (online, 1 uur)
- Opstellen van een groeidocument dat leidt tot een visie op burgerschap met de samenhang in het schoolbeleid
- Training voor het team over burgerschap 2 uur (online of op een DaVinci-dag)
- Nabespreking van de training met de werkgroep en maken van plan van aanpak (1 uur)
- Afronding met de werkgroep en afspraken over borging in de school

Kosten

De kosten van dit burgerschapstraject zijn € 350,- plus de deelname aan de DaVinci-dag of een online teamtraining van € 220,-. Als je lid bent van DaVinci's onderwijsbeweging, mag je als team twee keer per jaar gratis deelnemen aan DaVinci-dagen.

Ben je nog geen lid? Het lidmaatschap kost € 10,- per kind in de onderbouw en € 16,- per kind in de midden- en bovenbouw per jaar. Je kunt dan gratis alle webinars volgen, twee keer naar een DaVinci-dag met het hele team én de kinderen in de midden- en bovenbouw kunnen deelnemen in het WereldWonderWeb voor Wereldverkenning.

Hoofdstuk 2 Burgerschap en DaVinci

Onze missie

De missie van DaVinci luidt:

“DaVinci is een beweging waarin we onszelf, elkaar en de wereld laten stralen. “

Deze missie heeft allerlei aspecten van burgerschap in zich: persoonsvorming, jezelf laten zien, weten wie je bent, samenwerken, elkaar versterken, respect hebben voor elkaar, ruimte maken voor elkaar, zorgdragen voor de wereld...

In dit hoofdstuk zullen we bespreken wat burgerschap en vooral ook wat wereldburgerschap volgens DaVinci inhoudt. We starten daarbij altijd hoe we hier bij onze methode Wereldverkenning aandacht aan besteden, omdat iedere school die met ons werkt in ieder geval die methode heeft. Daarna zullen we uiteenzetten hoe het in onze andere methodes ingevuld wordt.

DaVinci is een onderwijsbeweging, dat houdt in dat we niet alleen zenden en methodes uitgeven, maar ook ontvangen en samen met allerlei partijen zoals universiteiten, Pabo's en musea, onderwijsprofessionals op basisscholen, kinderen en ouders ons ideale onderwijs neerzetten.

Hierbij willen we benadrukken dat het voor ons van groot belang is dat een school zelf invulling geeft aan burgerschap. Net zo min als dat we kinderen een mening op willen leggen, willen we scholen vertellen hoe ze met burgerschap om moeten gaan. De kern van burgerschapsonderwijs valt als het goed is samen met wie je bent en waar je voor staat. Jij als onderwijsprofessional, maar ook jij als school. We hebben er wel een visie op en die zullen we in dit hoofdstuk nader toelichten, alsmede de ruimte die je hebt als school.

Binnenkern, buitenkern en vrije ruimte ertussenin

Er is een verplichte gemeenschappelijke kern van burgerschap: de wettelijke inhoud. En er is een buitengrens. Dat is bijvoorbeeld het discriminatieverbod en de plicht van een school af te zien van dwang en indoctrinatie. Het is niet toegestaan binnen het onderwijs overtuigingen over te dragen die onverenigbaar zijn met de uitgangspunten van de democratische rechtsstaat of die indruisen tegen die uitgangspunten. Denk hierbij ook aan vrijheid van meningsuiting, het gelijkheidsbeginsel, verdraagzaamheid, begrip en verantwoordelijkheidsbesef en het afwijzen van onverdraagzaamheid en discriminatie.

Daar tussenin is heel veel vrije ruimte waarin je je als onderwijsprofessional en als school kunt bewegen. Waarin je werkt vanuit jouw mens- en wereldbeeld, vanuit jouw levensovertuiging.

DaVinci heeft deze vrije ruimte deels ingevuld met lessen en verwerkingen in onze methodes. Als je werkt met de christelijke variant Samen op aarde, hebben we deze vrije ruimte ook nog ingevuld met Bijbelverhalen. Deze Bijbelverhalen hebben we zo uitgezocht dat we:

- aansluiten bij DaVinci's thema's
- aansluiten op het kerkelijk jaar (kerst, Pasen enz.)
- in de onder-, midden- én bovenbouw een keer de belangrijkste verhalen uit het Oude en het Nieuwe Testament hebben behandeld. Elk kind heeft de Bijbel dus drie maal behandeld op de basisschool.

Als school en als leerkracht kun je deze vrije ruimte op je eigen manier invullen waarbij je gebruik kunt maken van het aanbod van DaVinci.

DaVinci heeft vier methodes die je hiervoor in kunt zetten:

1. Wereldverkenning: hierin zet je de thema's neer en werk je aan de kerndoelen behorend bij Oriëntatie op jezelf en de wereld. Vanuit het curriculum.nu bezien bevat het de bouwstenen Mens & natuur, Burgerschap en Mens & maatschappij. Ook een deel van de bouwsteen Kunst & cultuur vind je hierin terug. Je kunt kiezen uit de wetenschappelijke lijn en de christelijke lijn. De thema's zijn hetzelfde alleen de bril waardoor je naar de thema's kijkt is verschillend.
2. Kunst: deze lijn sluit aan op de thema's van Wereldverkenning en bevat de vakken muziek, bewegen op muziek, taal & spel en beeldende vorming. Het omvat de kerndoelen Kunstzinnige Oriëntatie en vanuit curriculum.nu bekeken, de bouwstenen Kunst & cultuur.
3. Levenskunst: deze lijn gaat over het positief pedagogisch klimaat in de school, conflicten leren hanteren, leren omgaan met gebeurtenissen in het leven zoals tegenslag, vieren van feestelijke gebeurtenissen en ijkpunten in het leven, je eigen kernkwaliteiten en kwaliteiten leren kennen. Ouders maken binnen elk thema twee opdrachten met hun kind om onderwerpen uit te diepen.

4. Taal: ons Geheime Genootschap van (LS)² sluit aan op de thema's. (LS)² staat voor lezen, schrijven, spreken en luisteren. Dat doen we steeds afwisselend en door elkaar. Waar we over lezen, gaan we over spreken en schrijven en waar we over schrijven, willen we over lezen of spreken. We voldoen met deze methode aan de kern- en tussendoelen van taal behalve spelling. Vanuit het curriculum.nu bekeken bevat het de bouwstenen Nederlands behalve spelling en Digitale geletterdheid plus een deel van Burgerschap. DaVinci's taallijn heeft vier onderdelen:
- Parelspeuren: vanuit verwondering werken aan leesplezier, leeskilometers maken, samen praten over en genieten van taal!
 - Spioneren & rapporteren: begrijpend lezen, close reading, studievaardigheden, stellen, informatieverwerking, woordenschat.
 - Operatie A4: retorica, logica, robotica en moderne media. Hierin ligt de nadruk op mondelinge taalvaardigheid en (digitaal) burgerschap.
 - Kraak de code: taal- en redekundig ontleden.

Kennis, attitude en vaardigheden

Burgerschap heeft drie componenten: kennis, attitude en vaardigheden.

Kennis

Burgerschap bevat een stuk kennisoverdracht: kennis over levensbeschouwingen, de werking van de rechtsstaat en alles wat zo mooi in de kerndoelen en in curriculum.nu is verwoord. We gaan hier in het volgende hoofdstuk gedetailleerd op in. Die kennis dragen we binnen Wereldverkenning in een doorlopende lijn van groep 1 t/m 8 over. In de handleidingen vind je per thema welke kerndoelen we waar behandelen. We hebben hiervoor de TULE-doelen van SLO aangehouden en deze zeker twee keer verdeeld over de thema's. Als een les dan om wat voor reden niet door kan gaan, of een kind heeft de les niet

kunnen volgen, is er nog een nieuwe mogelijkheid. In het volgende hoofdstuk nemen we ook al een voorsprong op de nieuwe kerndoelen vanuit het curriculum.nu dat we nauwgezet volgen.

Deze kern- en tussendoelen willen we niet alleen behandelen, zoals de wettelijke opdracht luidt, we willen ook echt dat de kinderen deze doelen beheersen en kunnen reproduceren. Een stevige kennisbasis is van belang om door de bomen het bos te zien in deze tijd van voortdurende (valse) informatiestromen. Daarom zitten deze kern- en tussendoelen in het WereldWonderWeb, het kind-gedeelte in onze Electronische LeerOmgeving (ELO), zodat we ook kunnen toetsen of de kinderen ze kennen. In de bovenbouw in de thema's Grieken & Romeinen behandelen we de oorsprong van onze democratie. In het thema Aziaten gaan we in op staatsvormen waarbij zoals in het communisme minder ruimte is om te stemmen. In de thema's Nieuwe en Nieuwste Tijd behandelen we de geschiedenis en het ontstaan van onze rechtsstaat in Nederland en Europa.

Kunst

Het doel van DaVinci's kunstlijn is dat kinderen hun eigen stem ontdekken binnen muziek, bewegen op muziek, taal & spel en beeldende vorming. Dat ze een medium of media vinden om hun ideeën en gedachten over te brengen. En vice versa: dat ze kunst als medium zien om de wereld te ontdekken door de ogen van de kunstenaars. Daarvoor moet er ook kennis overgedragen worden over kunstvormen, omgang met verschillende media (van greenscreen tot verfkwest), beeldaspecten en cultureel erfgoed.

In de kunstlijn zit ook een doorlopende leerlijn begrijpend kijken, iets dat van belang is als je verantwoord digitaal burgerschap voorstaat. Want: waar kijk je naar, wat is het doel van de maker, hoe wordt je mening of beeld gestuurd en geframed, wat vind je ervan en wat doet het met je? Ook gaan we voortdurend in gesprek over hetgeen we zien, ervaren en maken. Zo leren we onszelf, de ander en de wereld kennen.

Levenskunst

Binnen DaVinci's methode Levenskunst behandelen we elk jaar een verhaal uit de zeven grote levensbeschouwingen: natuurgodsdiensten, hindoeïsme, jodendom, christendom, islam, boeddhisme en het humanisme. Dat bespreken we met elkaar en thuis en we gaan daarmee aan de slag. Door deze verhalen uit deze tradities telkens terug te laten komen, leren kinderen ze beter kennen en doorgronden.

Taal

Binnen DaVinci's taallijn leren we kinderen hoe je een betoog schrijft of houdt, hoe je mensen kunt meenemen in je verhaal, hoe je mensen overtuigt en hoe je in gesprek gaat met mensen die een ander perspectief hebben. We leren kinderen hoe ze op betrouwbare bronnen kunnen komen met de Betrouwbaarheidstest en hoe nepnieuws werkt. We leren kinderen hoe ze zich veilig in de digitale wereld kunnen begeven en hoe ze hun eigen privacy beschermen.

Attitude

Burgerschap bestaat ook uit attitude, zoals respect willen hebben voor een ander en de wereld om je heen, willen luisteren naar iemands mening, een onderwerp van meerdere kanten willen bekijken en willen reflecteren op je eigen handelen. Die attitude wordt gevormd vanaf de onderbouw. We werken vanuit verwondering voor alles om ons heen. En waar je je over verwondert, dat wil je graag met aandacht en respect behandelen. We stellen onszelf ook bij elk onderwerp dat we behandelen de vraag: hoe zit dit op andere plaatsen in de wereld en het universum? Dus: als ik kijk naar deze boom hier op dit schoolplein... staan er in de rest van de wereld ook zulke bomen? Als ik kijk naar deze vlinder: zie je die ook op de Noordpool of in de woestijn? Zo maken we een begin met wereldburgerschap. Maar ook in de manieren waarop we samenwerken in het Verhalend ontwerp, waarbij kinderen samen nieuwe dingen bedenken, wordt deze attitude gevoed. Dit zetten we door in de middenbouw waar we elk jaar beginnen met het ontstaan van alles. Dat gaan we bekijken door verschillende brillen, bijvoorbeeld door de wetenschappelijke bril, de godsdienstige bril of de poëtische bril. Die brillen worden met respect genoemd en behandeld.

In de bovenbouw behandelen we uit elk werelddeel een volk. Zo worden onze kinderen echte wereldburgers. Bij elk volk bestuderen we hoe ze leven, wat ze geloven, hoe de natuur eruit ziet, welke dieren en planten er zijn, hoe het dagelijks leven eruit ziet... en we vergelijken dat altijd met vroeger en nu en met ons hier in Nederland. Ook hier blijven we werken vanuit verwondering en respect. En ook hier werken de kinderen samen en helpen ze elkaar.

Doordat kinderen heel veel eigenaarschap krijgen binnen DaVinci's methodes, zullen ze ook aan attitude ontwikkelen waarin ze zich verantwoordelijk voelen voor hun doen en laten. Dit is ook een onderdeel van burgerschap.

DaVinci is een onderwijsbeweging. Kinderen, leerkrachten en scholen worden actief uitgenodigd mee te denken en dromen over hun ideale onderwijs.

Binnen DaVinci's lijnen voor Kunst, Levenskunst en taal worden ook aan deze attitudes gewerkt.

Vaardigheden

Vervolgens hebben we vaardigheden nodig om tot goed burgerschap te komen. We moeten bijvoorbeeld kunnen luisteren naar elkaar, kunnen reflecteren en kunnen kijken vanuit een helikopterbril. Deze vaardigheden trainen we bij Wereldverkenning in elk thema. Vanaf de onderbouw, tot en met de bovenbouw. Kinderen krijgen veel autonomie en eigenaarschap. Zo vullen we in elk thema het Helikoptermodel in waarin we overzien en reflecteren op wat we willen leren en hebben geleerd en hoe dat proces is gegaan. In elke wekelijkse les oefenen we begrijpend luisteren. In het samenwerken leren we de kinderen dat je dit kunt doen vanuit verschillende rollen, zoals van de regisseur, de aanmoediger, de tijdbewaker of materiaalbaas.

In DaVinci's taallijn wordt extra geoefend in filosofie, logica en retorica. Hier leren we debatteren, maar ook na het debat zoeken naar oplossingen die voor zoveel mogelijk of juist specifieke kinderen geschikt zijn.

Kunst

Bij kunst leren kinderen hoe ze hun ideeën en gedachten om kunnen zetten in vorm: toneelstuk, lied, tekening, beeld, dans... Ook leren ze kunstwerken van anderen te interpreteren, bespreken met elkaar, reflecteren op eigen werk en proces.

Levenskunst

Binnen DaVinci's methode Levenskunst leren we kinderen conflicten oplossen, werken we aan persoonsvorming vanuit de positieve psychologie, leren we kinderen wat hun kernkwaliteiten zijn en hoe ze deze kunnen ontwikkelen en leren we om te gaan met gebeurtenissen in het leven die op ons pad.

Taal

Binnen DaVinci's taallijn oefenen de kinderen in het schrijven en houden van betogen, in het overtuigen, gesprekken voeren, actief luisteren, meerdere perspectieven bekijken en andere vaardigheden die ze nodig hebben als burger. We leren kinderen hoe ze op betrouwbare bronnen kunnen komen met de Betrouwbaarheidstest en hoe nepnieuws werkt. We leren kinderen hoe ze zich veilig in de digitale wereld kunnen begeven en hoe ze hun eigen privacy beschermen. Wat zeg je wel of niet op sociale media en waarom? Wat is het effect als je iets zegt? We gaan ook kijken naar hoe argumenten zijn opgebouwd, de kunst van het redeneren, retorica en logica bestuderen en uitvoeren.

De visie van Liesbet de Waal - van Oosten, oprichter van DaVinci

Als ik een visiestuk voor een school zou schrijven, met de relatie tot het schoolbeleid, dan zou ik er dit in zetten:

Het mooiste dat je kunt worden, is jezelf. En gelukkig ben je dat bij geboorte automatisch. Bij ons op school zorgen we dat kinderen kunnen floreren. Daarvoor creëren wij een veilige omgeving waarin ze tot ontwikkeling kunnen komen. It takes a village to raise a child en die gemeenschap creëren en vormen wij samen met anderen, met onze omgeving, met ouders, met experts uit onze stad maar ook vanuit de hele wereld.

In de natuur heeft elke generatie zich een klein beetje beter aangepast aan de omstandigheden waarin we leven ten opzichte van de vorige generatie. Dat krijgen kinderen bij hun geboorte mee en ze leren natuurlijk ook van ons, van de vorige generaties. Dat eerste: wat ze bij hun geboorte meekrijgen, dat moeten we dus naar boven laten komen, dat moet de vrijheid hebben om tot bloei te komen. Als wij een schoolsysteem maken waarin kinderen alleen maar heel hard moeten leren wat wij al weten, dan maken we geen tijd en ruimte voor dat nieuwe. En dan groeien we niet als mensheid en dat willen we juist wel. Kinderen krijgen bij ons dus ook de ruimte om vanuit hun eigen verwondering en nieuwsgierigheid te leren, zowel samen als alleen.

Onze school is een veilige oefenplaats voor volwassenheid, burgerschap en de samenleving. Ten tijde van de Industriële Revolutie was het belangrijk dat we mensen leerden stil te zitten en te luisteren, zodat ze later allemaal in voorbedachte beroepen in bijvoorbeeld een fabriek of een bedrijf aan het werk konden. Maar we hebben nu een hele nieuwe samenleving. Computers en robots hebben veel van ons werk overgenomen en dat zal in de toekomst, in de samenleving waarin onze kinderen aan het werk gaan, alleen maar groter worden. We hebben mensen nodig die nieuwe ideeën kunnen bedenken. Die samen kunnen werken, die weten wat er al is en daarop voort kunnen borduren.

We hebben bovendien geen idee voor welke beroepen we onze kinderen opleiden, met welke devices ze met wie op welke mondiale schaal gaan samenwerken... maar we weten wel dat creatief denken daarvoor belangrijk is, dat computers een rol spelen, dat het mondialer zal zijn dan ooit, dat je daardoor met mensen uit allerlei culturen zal samenwerken en -leven. De 21e eeuwse vaardigheden vind ik dus erg belangrijk en die vind je overal in ons aanbod terug.

Onze samenleving is 'superdivers' geworden en dit zal in de toekomst nog meer toenemen. Door migratie, door mondiale samenwerking, is er geen meerderheidsnorm meer ten opzichte waarvan je je hebt te verhouden. We passen ons allen aan aan elkaar. Daarmee raken we voorbij het wij-zij-denken en komen we door die superdiversiteit juist tot een eenheid. Dat vereist andere vaardigheden en een andere blik dan voorheen. Het gaat niet alleen transcultureel en multi-cultureel denken, maar juist superdivers denken. En het is belangrijker dan ooit, dat je weet wie jij zelf bent en waar jij voor staat. Daar beginnen we mee in de onderbouw en dat blijven we de hele schooltijd doen.

Kinderen leren bij ons op school samen te werken en te leven, om te gaan met maatschappelijke spelregels, hun eigen identiteit te ontwikkelen, hun mening te vormen en die van anderen te respecteren. Op jonge leeftijd spitst de ontwikkeling van competenties zich toe op de begeleiding bij de sociale en emotionele ontwikkeling, en naarmate kinderen ouder worden komen daar complexere maatschappelijke vraagstukken bij.

We werken per bouw in thema's. Alle kleutergroepen werken aan hetzelfde thema, alle groepen 3, 4 en 5 in de middenbouw en in de bovenbouw, in groep 6, 7 en 8 werken ze ook gezamenlijk aan een thema. Dit zijn rijke thema's waarin we samen op avontuur gaan. Elk kind kan vanuit zijn of haar eigen interesse en talenten meedoen. Er is een gemeenschappelijk deel, met de hele bouw, en er is een vrij deel waarin kinderen vanuit autonomie en eigenaarschap kunnen werken. In deze thema's komen allerlei onderwerpen terugkerend aan bod, zoals de natuur, geloof, onze samenleving, geschiedenis en cultuur. In de onderbouw nemen we de directe belevingswereld als uitgangspunt voor onze thema's. In de middenbouw gaan we ontdekken wat er allemaal op onze aarde en in ons heelal is en hoe het is ontstaan. In de bovenbouw gaan we naar alle werelddelen op onze aarde en kijken we hoe de mensen leven op deze aarde. Hiermee worden het echte wereldburgers. Deze thema's zijn de basis van waaruit we veel vakken aanbieden: wereldverkenning, taal, rekenen en kunst worden geïntegreerd aangeboden zodat het leren betekenisvol is en in samenhang. Er zijn bij ons op school leerkrachtgebonden lessen waarin we kinderen kennis en vaardigheden aanbieden en er is ruimte en tijd om vrij te werken. Tijdens het vrije werken kunnen kinderen zowel alleen als samen met andere kinderen werken.

In elk thema maken de kinderen minstens een Themawerk. Dit is een nog niet eerder bedachte creatie of plan, gebaseerd op een eigen Verwonderingsvraag. Hierin komen allerlei 21e eeuwse vaardigheden samen. Kinderen houden alles wat ze maken bij in een portfolio. In de onderbouw stelt de leerkracht deze per kind samen en in de midden- en bovenbouw kunnen de kinderen dit onder begeleiding zelf doen.

Onze onderwijsprofessionals leven de kinderen het leven voor: we zetten samen een positief pedagogisch klimaat neer waarin we naar kinderen benoemen welke talenten en kwaliteiten ze hebben en welke ruimte er is om die te ontwikkelen. Kinderen ontwikkelen zich beter in een positief klimaat. Welbevinden en betrokkenheid zijn de basis voor competenties en prestaties.

Er is een actieve bevordering van autonomie door kinderen waar mogelijk keuzevrijheid te geven in hun werk. Dit bevordert de betrokkenheid van de kinderen bij hun werk. Bij ons op school worden de vrijheid van meningsuiting, het gelijkheidsbeginsel, verdraagzaamheid, begrip en verantwoordelijkheidsbesef en het afwijzen van onverdraagzaamheid en discriminatie actief voorgeleefd en geoefend. Onze onderwijsprofessionals hebben daarin een voorbeeldfunctie. Door de democratische spelregels voor te leven, ontstaat een schoolcultuur die in overeenstemming is met de basiswaarden van onze samenleving en wordt een respectvolle, veilige leeromgeving geboden waarin geoefend kan worden. Onze onderwijsprofessionals leren kinderen dat er ook grenzen zijn aan de vrijheid van meningsuiting of vrijheid van godsdienst. Juist wanneer opvattingen wringen, biedt de school een belangrijke oefenplaats. In een vitale democratische rechtsstaat is er altijd ruimte voor verschillen van opvatting. Belangrijk is dat alle discussies kunnen worden gevoerd, maar wel op respectvolle wijze en met kennis van en respect voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat. Binnen de school worden deze gesprekken gefaciliteerd, zodat kinderen de bagage wordt geboden om als volwaardig burgers aan de samenleving deel te nemen.

Onze waarden komen terug in onze schoolvieringen. Er zijn naast de thema's in de bouw vier schoolbrede thema's per jaar waarin we met ouders en kinderen samen een schoolviering organiseren:

1. Ik & de ander: bij de start van het schooljaar
2. Vrede & vrijheid: rond kerst
3. Groei & ontwikkeling: in de lente
4. Gevoelens & vertrouwen: aan het einde van het schooljaar.

Een schoolviering is een ankerplaats van het leven en een schakel tussen school en samenleving. Vieringen bieden een gevoel van saamhorigheid, gemeenschapszin en onderlinge solidariteit. Ze geven levendig kleur aan onze identiteit.

In de laatste viering van het jaar is er ook speciaal aandacht voor kinderen die naar een nieuwe bouw gaan.

Deze thema's worden in de klas verder uitgewerkt in onze methode Levenskunst. Kinderen bespreken hier verhalen over het thema. Deze verhalen komen uit allerlei verschillende levensbeschouwingen, zodat we deze wijsheid over kunnen brengen. Ze verbinden de taal van de ratio met de taal van het hart. Door ingewikkelde zaken als dood, teleurstelling, tegenslag en ruzie te bespreken zonder dat het direct urgent is, leren kinderen vaardigheden die ze in kunnen zetten als het wel urgent is.

Ook gaan ze in elk thema aan het werk rond hun kwaliteiten. Ze ontwikkelen waar ze sterk in zijn en leren omgaan met wat ze lastig vinden.

Verder leren ze conflicten te hanteren, zodat ze dit toe kunnen passen als dit aan de orde is. Voor thuis krijgen de kinderen vanaf groep 1 een werkboekje Levenskunst, waarin ze samen met hun ouders aan de slag gaan rond het thema, verhaal en de kwaliteiten die aan bod komen. Doordat kinderen weten wat hun eigen en elkaars kwaliteiten zijn, kunnen ze ze extra goed inzetten, dit vergroot het zelfvertrouwen en de weerbaarheid en dat leidt ook weer tot goede prestaties.

In het eerste thema van elk schooljaar maken de kinderen met elkaar en de leerkracht in hun eigen klas de klassenregels. Door ze samen te maken, zijn kinderen betrokken bij de naleving ervan. Ieder kind ondertekent met een vingerafdruk deze regels.

Ook lopen we in september allemaal het labrynt op wereldvrede dag om stil te staan bij deze vrede.

Naast deze vieringen, vieren we ook elk jaar het afscheid van groep 8. Tijdens deze viering krijgen ze hun Levenskunstwerk mee, een bundeling van de werkboekjes van Levenskunst die ze samen met hun ouders vanaf groep 1 hebben gemaakt.

Kinderen kunnen bij ons deelnemen aan de leerlingenraad. Deze bestaat uit acht leerlingen die alle kinderen van de school vertegenwoordigen. De kinderen uit de raad, afkomstig uit de groepen 6, 7 en 8, zijn democratisch gekozen door de andere kinderen. Kinderen vanaf groep 3 mogen stemmen. De verkiezingen voor de leerlingenraad worden samen met de leerkracht geregeld. Iedere zes weken komt de leerlingenraad bijeen om te vergaderen. Ze bespreken samen met de leerkracht wat er beter zou kunnen op school. Dan doen ze aan de hand van door andere kinderen ingebrachte ideeën. De actiepunten die voortkomen uit de vergadering van de leerlingenraad worden ook meegenomen in de teamvergadering van de school.

Deelnemen aan een leerlingenraad is leerzaam. Kinderen leren er dat je invloed kunt uitoefenen op zaken die je dagelijks aangaan. In de raad mogen ze meedenken over de aanschaf van nieuwe materialen voor het schoolplein of het kiezen van een goed doel voor

een sponsorloop. Dat overleggen ze met hun achterban. Daarnaast vergroot het de leerlingbetrokkenheid. Ze hebben meer invloed op dingen die op school gebeuren en voelen zich er verantwoordelijker voor.

Kinderen leren denken vanuit het algemeen belang. Kinderen leren ook dat de vertegenwoordigers in de leerlingenraad daar niet zijn om hun eigen belangen te behartigen. Zo leren ze te om te denken vanuit de belangen van álle kinderen: het algemeen belang.

Communicatieve vaardigheden zijn binnen een leerlingenraad enorm belangrijk. Als er goed naar je wordt geluisterd, wordt er ook sneller actie ondernomen. Binnen een leerlingenraad leren kinderen om effectief te overleggen. Door onderwerpen te agenderen, de vergaderstructuur te oefenen en door een voorzitter en notulist aan te stellen.

En kinderen voelen zich echt serieus genomen.

Een concrete uitwerking van de kerndoelen en hoe we die behandelen, staat in hoofdstuk 2.

Een positief pedagogisch klimaat en de werkwijze op onze school vraagt veel deskundigheid van onze onderwijsprofessionals. We maken daarom elke vier jaar een nieuw scholingsplan om ons te blijven ontwikkelen, zowel als individu als als team. Momenteel volgen we de trajecten:

- Levenskunst: pedagogisch tact, conflicthantering en levensbeschouwelijke sensibiliteit
- Burgerschap: 1-jarig traject om een visie op burgerschap in de praktijk te brengen en te borgen

We monitoren de sociale veiligheid op school door kinderen, leerkrachten en ouders elke twee jaar hiervoor een vragenlijst voor te leggen. De uitkomst van deze vragenlijsten wordt besproken met een expert waarna we kijken of er interventies nodig zijn en zo ja welke.

De kennis, attitude en vaardigheden bij de kinderen wordt getoetst in het WereldWonderWeb en besproken aan het begin en eind van elk thema in de bouw. De kinderen maken een portfolio en laten daarin zien wat ze kennen en kunnen. Aan het eind van elk thema bespreken we met het kind en de ouders hoe het is gegaan: wat ging goed, wat kan beter en wat zijn de tips voor de volgende keer?

De specifieke uitwerking van waar en hoe je Burgerschap terugvindt in onze school staat beschreven in hoofdstuk 3.

Hoofdstuk 3 Burgerschap en de wet en inspectie

De wet

De wettelijke burgerschapsopdracht uit 2006 schreef basisscholen voor om bij te dragen aan 'actief burgerschap en sociale integratie'.

De oude wettekst uit 2006 luidde:

Het onderwijs

- a) gaat er mede van uit dat leerlingen opgroeien in een pluriforme samenleving,
- b) is mede gericht op het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie, en
- c) is er mede op gericht dat leerlingen kennis hebben van en kennismaken met verschillende achtergronden en culturen van leeftijdgenoten

Deze wet is aangescherpt en verduidelijkt. De nieuwe wettekst vanaf 1 augustus 2021 luidt:

Artikel 17. Actief burgerschap en sociale cohesie

1. Het onderwijs bevordert actief burgerschap en sociale cohesie op doelgerichte en samenhangende wijze, waarbij het onderwijs zich in ieder geval herkenbaar richt op:
 - a. het bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, zoals verankerd in de Grondwet, en de universeel geldende fundamentele rechten en vrijheden van de mens, en het handelen naar deze basiswaarden op school;
 - b. het ontwikkelen van de sociale en maatschappelijke competenties die de leerling in staat stellen deel uit te maken van en bij te dragen aan de pluriforme democratische Nederlandse samenleving en;
 - c. het bijbrengen van kennis over en respect voor verschillen in godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap of seksuele gerichtheid alsmede de waarde dat gelijke gevallen gelijk behandeld worden.
2. Het bevoegd gezag draagt zorg voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met de waarden, bedoeld in het eerste lid, onderdeel a, en creëert een omgeving waarin leerlingen worden gestimuleerd actief te oefenen met de omgang met en het handelen naar deze waarden en draagt voorts zorg voor een omgeving waarin leerlingen en personeel zich veilig en geaccepteerd weten, ongeacht de in het derde lid, onder c, genoemde verschillen.

De koppeling met DaVinci

Bij artikel 1a. In DaVinci's methode voor Wereldverkenning brengen we respect voor en kennis over de basiswaarden van de democratische rechtsstaat bij. Het behandelen van deze

waarden zit in elk thema van DaVinci, de specifieke kennis over onze rechtsstaat in de thema's:

- middenbouw: De wereld in de toekomst & Van ridders tot ruimtevaart en De eerste mens
- bovenbouw: Grieken & Romeinen, Middeleeuwen, Nieuwe tijd, Maori's, Nieuwste tijd

Dit wordt versterkt en uitgebreid door te werken met DaVinci's methode voor Levenskunst, taal en Kunst.

Bij artikel 1b. Het ontwikkelen van de sociale en maatschappelijke competenties doen we ook in elk thema van Wereldverkenning. Dit wordt versterkt en uitgebreid door te werken met DaVinci's methode voor Levenskunst, taal en Kunst.

Bij artikel 1c. In DaVinci's methode voor Wereldverkenning brengen we respect voor en kennis over verschillen in godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap of seksuele gerichtheid alsmede de waarde dat gelijke gevallen gelijk behandeld worden. Vanaf de onderbouw gebruiken we het Wereldkleed. Daarop laten we zien dat de onderwerpen die we behandelen, van boom tot tulp tot huis in alle werelddelen kunnen verschillen. Daar spreken we over vanuit respect. In de middenbouw doen we dat wederom. Elk jaar starten we met hoe alles is ontstaan. Daarin zit altijd de brillenles: je kunt door verschillende brillen naar de wereld kijken, bijvoorbeeld door de wetenschappelijke bril, de godsdienstige bril of de poëtische bril. Die brillen worden met respect genoemd en behandeld. Het behandelen van kennis en verschillen over alsmede de waarde dat gelijke gevallen gelijk behandeld worden m.b.t. godsdienst, politieke gezindheid en afkomst zit in elk bovenbouwthema van DaVinci. In de verhalen die we vertellen en de voorbeelden die we noemen en laten zien is rekening gehouden met een afspiegeling van onze samenleving qua afkomst, religie, gezinssamenstelling enz. In de volgende thema's vind je specifieke kennis:

- middenbouw: Wie ben ik, Het begin, Het ontstaan van het leven, De wereld in de toekomst: respect voor en kennis over verschillen in godsdienst
- middenbouw: Wie ben ik: respect voor en kennis over verschillen in handicap
- bovenbouw: Aziaten: respect voor en kennis over verschillen in handicap. Les seksualiteit: seksuele gerichtheid.

Dit wordt versterkt en uitgebreid door te werken met DaVinci's methode voor Levenskunst, taal en Kunst.

Bij artikel 2. DaVinci kan zich in de methodes alleen op artikel 1 richten, omdat het zorgdragen voor een schoolcultuur per definitie bij het team ligt. Wel kunnen we daarin helpen door mee te denken met de werkgroep Burgerschap of een aantal (online) teamsessies te doen vanuit de DaVinci Academie. Op DaVinci-dagen kunnen teams en werkgroepen hier speciale inspiratiesessies over krijgen.

De kerndoelen

Kerndoelen die direct of indirect over burgerschap gaan, zijn in het basisonderwijs ondergebracht bij het leergebied 'Oriëntatie op jezelf en de wereld'. In dit leergebied oriënteren leerlingen zich op zichzelf, op hoe mensen met elkaar omgaan, hoe ze problemen oplossen en hoe ze zin en betekenis geven aan hun bestaan.

De huidige kerndoelen voor burgerschap zijn:

- Kerndoel 36: de leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.
- Kerndoel 37: De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.
- Kerndoel 38: De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen, en ze leren respectvol om te gaan met seksualiteit en met diversiteit binnen de samenleving, waaronder seksuele diversiteit.
- Andere kerndoelen die gerelateerd worden met burgerschap zijn kerndoel 34, 35, 39. Ook 47 en 53 kunnen in verband worden gebracht. Buiten het leergebied OJW zijn er ook kerndoelen Nederlandse Taal die relevant zijn, waar aandacht is voor discussie, informeren en mediawijsheid. Met name kerndoel 3 en 6.

De koppeling met DaVinci

De kerndoelen 34, 35, 36, 37, 38, 39, 47 en 53 komen op verschillende manieren en momenten terug in de thema's van DaVinci's Wereldverkenning in een doorlopende lijn van onder- naar bovenbouw. In de bovenbouw is er een aparte les Seksualiteit met een werkboekje voor de kinderen die ingezet kan worden op het moment dat het actueel is. Hierin wordt naast de fysieke seksuele voorlichting van de mens ook ingegaan op de emotionele kant en de intimiteit, verschillende seksuele voorkeuren en het aangeven en respecteren van grenzen. Je kunt deze les ook elk jaar in de lente plannen of altijd geven in groep 8, bijvoorbeeld nadat ze hun advies voor de middelbare school hebben gehad.

Curriculum.nu

De afgelopen jaren hebben leraren en schoolleiders, daarbij ondersteund door andere experts, in negen ontwikkelteams voorstellen opgeleverd voor de herziening van het curriculum in het basisonderwijs (po) en voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs (vo). Wat er van deze voorstellen wettelijk wordt vastgelegd is nog onbekend, maar het is wel zinvol te kijken naar de inhoud ervan, om vast op de toekomst voor te sorteren.

Kern van het leergebied Burgerschap

Burgerschapsonderwijs gaat over de ontwikkeling van leerlingen tot democratische burgers. Zij krijgen daarvoor kennis en vaardigheden aangeboden, ze worden gestimuleerd eigen

opvattingen te ontwikkelen en een democratische houding te vormen. De kern wordt gevormd door democratie en diversiteit, afgeleid van de wettelijke opdracht.

Wat we bij curriculum.nu belangrijk vinden

Bij burgerschapsonderwijs staan drie basiswaarden centraal die van belang zijn in de democratische, pluriforme samenleving: vrijheid, gelijkheid en solidariteit. Ook leren de leerlingen over historische contexten waar de drie basiswaarden, maar ook democratie en de democratische rechtsstaat uit zijn voortgekomen.

Dit is het voorstel

Voor leerlingen is de school een oefenplaats voor democratie en het omgaan met diversiteit. Leerlingen leren hoe ze actief kunnen meedoen in een democratische cultuur. Ze leren over besluitvormingsprocessen en de invloed die zij hierop kunnen uitoefenen – passend bij hun situatie en mogelijkheden.

Burgerschapsonderwijs daagt leerlingen ook uit om verbanden te leggen tussen hun eigen leefwerelden en grotere (mondiale) maatschappelijke vraagstukken. Het gaat om globalisering, duurzaamheid en technologie. Leerlingen leren kritisch na te denken en te reflecteren op complexe, vaak ethisch geladen vraagstukken. Door het ontdekken van mogelijkheden om zelf iets te doen aan deze vraagstukken, ontwikkelen leerlingen een actieve houding. Zij leren in gesprek te gaan met anderen en elkaars standpunten te bevragen. Zo ontwikkelen zij hun eigen opvattingen.

Doelen

Hoofddoelen van het onderwijs zijn kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming. Burgerschapsonderwijs draagt bij aan al deze hoofddoelen. Voor burgerschapsonderwijs is het belangrijk dat leerlingen kennis hebben van en inzicht krijgen in onze diverse samenleving, de werking van onze democratische rechtsstaat en hun rol daarin. Ook bij het aansluiten op verschillende vormen van vervolgonderwijs of de arbeidsmarkt (kwalificatie) is burgerschap een belangrijk aandachtspunt. Persoonsvorming en reflectie op de eigen identiteit is essentieel voor burgerschap: om betekenis te geven aan de wereld om hen heen en aan hun eigen rol daarin, moeten leerlingen zich bewust worden van wie ze zijn of willen worden en hoe ze zich tot een ander en het andere willen verhouden.

Socialisatie komt in de context van burgerschap neer op het inwijden van leerlingen in een democratische cultuur en het stimuleren van een humane en vreedzame houding ten opzichte van anderen en de wereld om hen heen. Daar hoort individuele vrijheid bij, begrensd door de vrijheid van de ander en door de mogelijkheden van de leerling. De spanning die zich hier aandient tussen individuele vrijheid en sociale normen is niet op te heffen: zowel autonomie als het vormgeven aan inclusie en sociale cohesie vanuit gedeelde waarden zijn tegelijkertijd doelen van het (burgerschaps)onderwijs. Studie van de vormen en

de normen van de democratische rechtsstaat, het gesprek over sociale en maatschappelijke verschijnselen en problemen en de persoonlijke ervaring daarvan maken van burgerschapsvorming een zo open mogelijk, kritisch-reflectief proces.

Bouwstenen (uitwerking in kennis en vaardigheden)

Titel van de bouwsteen	Uitleg	De koppeling met DaVinci
Vrijheid en gelijkheid	Leerlingen leren van, door en over de waarden van de democratische rechtsstaat. Dit begint met regels/afspraken in de eigen leefomgeving en breidt uit naar de publieke ruimte en samenleving.	De eigen leefomgeving: in de schoolgids en klassenregels. De publieke ruimte en samenleving: in DaVinci's lessen Wereldverkenning.
Macht en inspraak	Leerlingen leren manieren waarop ze besluitvormingsprocessen op vreedzame wijze kunnen beïnvloeden. Ze maken kennis met macht en gezag en de manier waarop dit georganiseerd is op verschillende niveaus.	De afspraken op school: in de schoolgids en klassenregels. De publieke ruimte en samenleving: in DaVinci's lessen Wereldverkenning.
Democratische cultuur	Leerlingen leren dat hun stem gehoord wordt, dat hun inbreng ertoe doet bij besluitvorming in de klas. Zij ervaren dat de ander ook een stem heeft en ontdekken overeenkomsten en verschillen tussen mensen.	De besluitvorming in de klas zit in de klassenregels en het klassenklimaat. Bij DaVinci's Wereldverkenning komt dit voortdurend aan bod. We wijzen altijd op overeenkomsten en verschillen hier en daar (plaats) en toen en nu (tijd). Ook zijn er in de bovenbouw elk jaar specifieke lessen over (de geschiedenis van) de democratie. Er is keuzevrijheid in de opdrachten waardoor kinderen zien dat hun inbreng ertoe doet.

Titel van de bouwsteen	Uitleg	De koppeling met DaVinci
Identiteit	Leerlingen ontdekken hun primaire en secundaire emoties, ambities, talenten en ontwikkelpunten. Ze raken bewust van identiteitsvormende aspecten en reflecteren op tradities, vieringen en rituelen.	Het reflecteren zit in al DaVinci's methodes in het Helikoptermodel. In DaVinci's taallijn gaan we in op de talenten van de kinderen. Dit zit verder vooral in DaVinci's methodes Levenskunst en Kunst.
Diversiteit	Leerlingen leren woorden te geven aan wat de ander doet en wil en ontdekken daarin overeenkomsten en verschillen.	Dit zit in alle methodes van DaVinci.
	Ze leren conflicten vreedzaam op te lossen.	Dit zit in DaVinci's methode Levenskunst en in het pedagogisch klimaat van de school.
	Ze maken kennis met levensbeschouwelijke stromingen.	Dit zit in DaVinci's Wereldverkenning en Levenskunst.
Solidariteit	Leerlingen ontwikkelen manieren om de eigen en de belangen van anderen te behartigen; alsmede uitsluiting, onrechtvaardigheid, discriminatie en ongelijke behandeling te herkennen en benoemen.	In DaVinci's Wereldverkenning komen deze onderwerpen geregeld aan de orde. Dit zit daarnaast in DaVinci's methode Levenskunst en in het pedagogisch klimaat van de school. In DaVinci's taallijn zit een doorlopende lijn gespreksvaardigheid waarin deze onderwerpen geregeld aan bod komen.

Titel van de bouwsteen	Uitleg	De koppeling met DaVinci
Digitaal samenleven	Leerlingen leren over de effecten van de onlinewereld op hun identiteit, persoonlijke leven en de publieke sfeer. Ze leren kritisch denken over media-inhouden en -processen en daar ook naar handelen.	Dit zit in DaVinci's taallijn, specifiek in Spioneren & Rapporteren en Operatie A4. De Betrouwbaarheidstest die in de klas hangt helpt kinderen bronnen te controleren op betrouwbaarheid.
Duurzaamheid	Leerlingen leren in duurzaamheidskwesties over verschillende waarden en belangen en de gevolgen daarvan voor de leefomgeving. Zij leren duurzame keuzes te herkennen en te reflecteren op hun gedrag.	Dit wordt aangestipt in DaVinci's Wereldverkenning en komt daarna uitgebreid aan de orde bij DaVinci's taallijn.
Globalisering	Leerlingen verkennen hoe zichzelf, klasgenoten en andere mensen in Nederland verbonden zijn met andere delen van wereld en leren over internationale samenwerking.	Dit zit zeer uitgebreid in DaVinci's Wereldverkenning, in elk thema van onder- tot bovenbouw.
Technologisch burgerschap	Leerlingen leren over de invloed van technologische ontwikkelingen op henzelf en hun leefomgeving. Ze leren ethische kwesties te herkennen en gaan in gesprek over perspectieven die ze kunnen innemen.	Dit wordt aangestipt in DaVinci's Wereldverkenning en komt daarna uitgebreid aan de orde bij DaVinci's taal.

Titel van de bouwsteen	Uitleg	De koppeling met DaVinci
Denk- en handelwijzen	Leerlingen leren kritisch denken en handelen, empathische vermogens, ethisch redeneren en communiceren. Deze denk- en handelwijzen worden toegepast in samenhang de inhouden van de overige bouwstenen.	Dit zit in alle methodes van DaVinci.

De inspectie

Waar zal het toezicht vanuit de Inspectie zich op focussen?

Bij de invulling van burgerschapsvorming ligt het eigenaarschap bij de scholen. Dat geeft de ruimte voor de eigen identiteit van de school. De Inspectie zal terughoudend toetsen. Wel geldt de gemeenschappelijk kern als verplicht uitgangspunt voor alle scholen.

Die kern omvat de principes en uitgangspunten van de democratische rechtsstaat. Om deze kern goed over te dragen is een doelgericht en samenhangend onderwijsprogramma vereist. Het onderwijsprogramma Burgerschap op de Basisschool moet ten minste bestaan uit een kennis- en respect component, bijbehorende competenties en een schoolcultuur waarin deze democratische spelregels worden voorgeleefd en waarmee wordt geoefend.

De Inspectie zal daarnaast toezien op naleving van het volgende:

- Draagt het bevoegd gezag zorg voor een schoolcultuur waarin alle bij het aanbieden van onderwijs betrokken personen, vrijheid van meningsuiting, gelijkwaardigheid en het afwijzen van discriminatie, verdraagzaamheid en het afwijzen van onverdraagzaamheid, onderling begrip en autonomie van leerlingen als centrale spelregels hanteren en voorleven.
- En creëert het daarmee een omgeving waarin leerlingen worden gestimuleerd actief te oefenen met de omgang met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat.

Scholen moeten:

- een heldere visie op burgerschap ontwikkelen en inzichtelijk maken hoe deze samenhangt met het schoolbeleid;
- heldere burgerschapsdoelen formuleren;
- een leerplan opstellen met concreet uitgewerkte leerdoelen waarin kennis, houding en vaardigheden worden uitgedrukt. Hierin wordt duidelijk wanneer ze de leerling op welke momenten in hun schoolperiode deze competenties willen bijbrengen. Op basis hiervan wordt het onderwijsaanbod vormgegeven;
- opbrengsten van burgerschapsonderwijs volgen en leerresultaten in kaart brengen en waar nodig de aanpak aanpassen.
- Hierover verantwoording afleggen in het schoolplan en in de schoolgids.

Wat moet er in het schoolplan en in de schoolgids?

In het schoolplan zijn de volgende zaken opgenomen;

- Een uitwerking van de burgerschapsopdracht in de beschrijving van het onderwijskundig beleid. Met daarin ook hoe de school zorg draagt voor een cultuur en oefenplaats waarin de basiswaarden centraal staan. Dit beleid is doelgericht en samenhangend zijn. Het is duidelijk hoe dit gemonitord wordt. Er is vastgelegd hoe leraren ondersteund en gefaciliteerd worden.
- In schoolgids worden bij de doelen van het onderwijs de doelen op het terrein van burgerschapsvorming meegenomen en de resultaten die worden nagestreefd. Ook hier worden uitkomsten uit de monitoring, en de genomen maatregelen daarop, vermeld.

Bijlage 1 Bronnen en verder lezen

De PO-raad over de nieuwe wet

https://www.poraad.nl/system/files/themas/onderwijsinhoud- en opbrengsten/wet- en regelgeving_burgerschap.pdf

Biesta over de school als oefenplaats voor volwassenheid

<https://nivoz.nl/nl/nro/de-school-als-oefenplaats-voor-volwassenheid>

Sophie Verhoeven over de school als oefenplaats voor de samenleving

<https://www.socialevraagstukken.nl/burgerschap-moet-je-op-school-kunnen-oefenen/>

Erik Renkema over burgerschap en democratie

<https://www.verus.nl/actueel/blogs/erik-renkema/voor-veel-leraren-valt-de-kern-van-de-democratie-en-het-bijbehorende>